

A transzformátor feltalálásának
100. évfordulóján

Jubileumi konferencia

Négynapos jubileumi konferencia kezdődött kedden a transzformátor feltalálásának századik évfordulójának alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia kongresszusi termében. A Ganz Villamossági Művek és a Magyar Elektrotechnikai Egyesület által rendezett tanácskozáson, mintegy 250 hazai és száz külföldi szakember előadássorozat, valamint szakmai viták-konzultációk keretében emlékezik meg a transzformátorgyártás és fejlesztés történetének legfontosabb állomásairól és napjaink legújabb kutatási-fejlesztési eredményeiről.

A konferenciát Virág József, a Ganz Villamossági Művek vezérigazgatója nyitotta meg, majd Gábor András ipari miniszterhelyettes tartott előadást. Hangsúlyozta, hogy a Déri Miksa, Bláthy

Ottó és Ziperowsky Károly által 1885-ben szabadalmaztatott transzformátor és a hozzá tartozó energiaelosztó rendszer nemcsak az egyetemes műszaki előrehaladás szempontjából tekinthető mérföldkönek, hanem a magyar villamosipar kialakulásának is döntő tényezője volt. A szabadalom bejelentése után egy évvel már 100 trafa elkészült Magyarországon, 1889-ben pedig az ezredik darabnál tartottak. Mindez a maga korában a világ egyik vezető elektrotechnikai gyárává tette a Ganz gyárat. A hazai transzformátorgyártás a későbbi években is dinamikus fejlődést, korszerűbb konstrukciók készítése — kialakították a lég-, víz-, az olajhűtéses trafókat —, és ugrásszerűen nőtt a teljesítmény is.

(MTI)

Hungaroton hetek

A szeptember 14. és október 1. közötti Hungaroton hanglemlezes hetekre megjelölt hanglemezekből tart előzetes bemutatót a Magyar Hanglemezzártó Vállalat ma, szerdán délelőtt 11 órai kezdettel a Káráz u. 11. sz. alatti TIT-klubban. Többek között részletek hangzanak el Liszt Ferenc Szent Erzsébet legendája című oratóriumából, a Bach-év alkalmából jó néhány lemezt adnak ki a nagy német muzsikusi műveiből, magyar énekesek (köztük a szegedi Gregor József) olasz nyelven adják elő Händel Atalanta és Paisiello A sevillai borbély című operáját, kapható lesz Wagner Parsifalja, s Ferencsik János emlékére is jelenik meg lemez.

Hiány és zsúfoltság ellen

Megoldások Makkosházán és Rókuson

Most, a bölcsődei, óvodai, iskolai beíratások elbírálásakor, annak néztünk utána: visszaköszönnek-e régi problémák, esetleg újak jelentkeznek-e, hogyan döntenek a kicsik sorsáról, készsültek-e a szülők, s az illetékes intézmények. Magától értetődő, nem az „alvó” városrészek felől kérdeztünk, hanem főként az újonnan született Rókusról, Makkosházáról.

Bölcsődések

Június 17-én, 18-án, 19-én tárgyalták a bölcsődések „sorsát”. Tavaly pontosan 1174 kisbaba kapott helyet a gyermekintézményekben, idén 1100-an várnak bölcsődére. Jóllehet, e számok értékelhetik, hány apróság gazdagítja a városlakók számát, mégis fontosabb a szavakban kifejezhető tény: amint tavaly, idén is elhelyeznek minden kicsi szegedit. A szülőknek, a lakóhely szerint kijelölt bölcsődevezetőnek benyújtott kérvényét társadalmi bizottság bírálja el. A következő szempontok szerint: elsőbbséget élveznek a többgyerekes családok; aztán azok, ahol a nagyobb — óvodás — testvér közelében van bölcsőde; valamint a csonka családok. Figyelembe veszik a szülők lakóhelyi, munkahelyi utazási körülményeit, vagyis, hogy „útba essen” a bölcsőde. A Belvárosban, az öregebb városrészekben még alkalmasint betöltetlen helyekkel számolnak, Dorozsmán zsúfolt a bölcsőde, míg Mihályteleken a rendelkezésre álló helyek felét kérték a szülők.

Rókuson 3 bölcsőde fogadja az apróságokat. Az Ilona utcai 40-et, a Siha közli 80-at, az Északi 1-es 90-et. Tavalyról 117 csecsemő maradt összesen a három intézményben, akik az újonnan jelentkezettekkel együtt helyet kaptak idén

is. Makkosházán minden azon múlik, átadja-e a Dél-lép augusztusra a 80 fős helyes bölcsődét. Ha igen, az oda már „fölvett” 40 gyerek, a vadonatúj intézményben szokhatja az új családot, a kortárs gyermekközösséget. Induláskor, egyébként, 50–56 kicsire számítanak a tanács egészségügyi osztályán. Különböző épület befejezés előtt áll, az építők szorgalmán múlik, kell-e néhány hónapig másik városrészből utaztatni a kicsikkel. (Az illetékesek fölkészültek a szükségmegoldásra is.) Külön gondoskodott a társadalmi bizottság az életkor szerinti, de fizikailag, pszichikailag még nem óvodárett gyerekek lehetőség szerinti elhelyezéséről: néhány hónapig, szükség szerint járhatnak tovább bölcsődébe.

Hasznos tudnivaló: föl-lebzezzel, a szülők, az illetékes bölcsődevezetőhöz, majd a bölcsődeigazgatóság-hoz fordulhatnak.

Óvodások

Az imént említett társadalmi bizottságok döntöttek az óvodai felvételekről. Szeged város területén összeségében elegendő hely van, tehát minden gyereknek van helye. Am nem mindegyiknek a lakóhelyéhez legközelebbi óvodában.

Makkosházán például nincs óvoda. A fejlesztési lehetőségektől függ, mikor lesz. A jelentkezett 201 gyereket a közeli tarjáni lakásóvodába, illetve az újszegedi és az alsóvárosi óvodákba irányították. E szükség bizony törvényt bont. Azért tessék figyelembe venni, közvetlen trolijárat köti össze például az új városrészt Tarjánnal és Újszegeddel is. (Még jelentkezésor kérték is a szülőket, több útvonalat jelöltek meg.) Rókuson kedve-

zőbb, ha úgy tetszik, igényesebb a helyzet. A 150 férőhelyű két tagóvodába 110 gyereket vettek föl. (Az Ilona utcában ugyanis 40 helyet a konzervgyár rendezésében szokhatja az új családot, a kortárs gyermekközösséget. Induláskor, egyébként, 50–56 kicsire számítanak a tanács egészségügyi osztályán. Különböző épület befejezés előtt áll, az építők szorgalmán múlik, kell-e néhány hónapig másik városrészből utaztatni a kicsikkel. (Az illetékesek fölkészültek a szükségmegoldásra is.) Külön gondoskodott a társadalmi bizottság az életkor szerinti, de fizikailag, pszichikailag még nem óvodárett gyerekek lehetőség szerinti elhelyezéséről: néhány hónapig, szükség szerint járhatnak tovább bölcsődébe.)

Felsővárosban, Tarjánban, a Tabánban nincs különösebb gond, hacsak a szülő nem nagyon válogatós. Nem titok ugyanis, akadnak óvodák, amelyek divatba jöttek...

Sok szülő munkahelye rendelkezik üzemi óvodával. A munkáltatói főhatósággal, az illetékes tanácsi óvoda vezetőjével és egymással egyezkedhetnek a szülők. Vagyis: lehetőség van a gyerekek helycseréjére. Kis odafigyeléssel, türelemmel megoldást lehet találni.

Elsősök

Szülői értekezleten tájékozódhattak az első osztályozók hozzátartozói. Új Rókuson 305 jelentkező volt. 136 kisdíjakot vettek föl, 4 osztályra valót. A többiek a Gutenberg, Dugonics, a Béke utcai, a Mező Imre, a Hámán, a Zalka iskolában, valamint Gedóban és az odesszai iskolában kezdik szeptemberben a tanulást. A tanács a szülőkkel együtt kereste a megoldást: egy-két kivételtől eltekintve minden kisiskolás megtalálta már a maga helyét. Az a két osztályra való elsős is, akiket Tarjánban, a Révaiba szállít majd naponta az iskolabusz.

Mag Edit

A szegedi stúdió mozija

Három színes filmjét is levetítette a szegedi tévéstúdió idebent nálunk, a Sajtóház klubjában. Amolyan szakmai előzetesként, netalántán vitára ingerelve színészeket, újságírókat, minthogy két színészpórtéről volt szó, Mentés Józsefről és Csizmadia Lászlóról, illetve a Szegedi Kisopera egyik produkciójának tévéváltozatáról. A vetítés elhúzódtól, szigorú sajtóházi rendelkezések örködnek a klub záróján, elmaradt a vita — illetőleg hát más felhívásokra, alkalmi esti bungalókba tevődött át, amiből már kimaradtam (bár az után még váltottunk pár szót), így aztán többnyire magányos rögeszmében temetkezve adnám közre az alábbiakat. Hangos meditációfelének, semmint a Képernyő rovatunkban konstans kolléga kenyerét eszegető.

Szándékosan nem emlegetem most (megteesszük máskor) a szerzőket. A három produkció ugyanannak a műhelynek terméke, ahol kijelölik a témát, megbeszéli a forgatókönyvet, véleményezik a már elkészült fölvetéseket, vitára bocsátják, mit vegyenek ki belőle, mi maradjon stb. Azaz hát kollektív munka; kollektív a siker, a kudarc, a felelősség is. Hogy miért éppen ennek a háromnak láttam ragadtam tollat? 1. Alkalmom szüli a tolvajt. 2. Tanulságai mélyebben gyökereznek, más hasonló vállalkozásaik tapasztalatai sem mellőzhetőek belőle.

Amióta „föltaláltból” szemmel kísérhetem a helyi tévéstúdió munkáját — mondjuk alakulása óta —, a technikai fejlesztésen belül (vagy kívül) észre kell venni a szakmai pallérozódás mind látványosabb jeleit. Ahonnan indultak (már bocsánat az idekinálkozó hasonlatért) és ahová érkeztek, pontosabban ahol jelenleg tartanak — „mocsoda különbség”. Dehát így teatrális vagyok, a lényeg, hogy az utóbbi időkben született önálló tévéfilmjeik kétségtelesen teljesítmények. Ha nem rajzolnák elé vagy mögé a munkahelyi billogot, nyugodt szívvel magánuk fogadhatnák a pesti, központi televízió is, sőt: egyikükre-másikukra büszke lehetne. S enél a pontnál mered az első kérdés. Mitől szegedi filmek a szegedi stúdió filmjei? Mondjuk: témáik-nál fogva. Csakhozv: a helyi téma olyan találást kíván, amiből a helyi szellem (genius loci) nem fullad el holmi provinciális mo-csárban, de nagyobb érvé-

nyességre sem pöffeszkedik annál, amit ér. Az egyik pórté például nélkülözötte azokat a tartalmi elemeket, melyekből a színész emberri arca is földerülhetne, magánélete, pályaképe, életvitelének gyökérzete — ehelyett leforgattak egy kosztümös előadást, vendégművészekkel. Színházi jelenetsokrot, bravúros operatőri munkával, bár ismerős díszletek, háttérfalak árnyékában, miért pedig a deja vu élménye véletlenül éppen egy ugyancsak szegedi színművészről korábban készült hasonló portréfilm hangulatával incselkedett. A kisoperai előadás is önmagában véve „jól megcsinált mozi”-árú a lényegét téveszti el azáltal, hogy a kismellett vállalkozást többnek tünteti föl immanens értékeinél, valós képességeinél. Egy produkcióban a feltétlen profizmus látszatát kelteni csalóka délibáb, ha a fogadtatás számára nem közölnek eligazító (tévés) információkat. Talcán kínálja a kritikát, összevetést, márpedig ilyen operafilmeket, speciál az olaszok, szériában gyártanak márkás hangokkal az egész világ számára. (És akkor még nem beszéltünk másokról.) Profi operafelvételre a szegedi színház gárdájának élvonalával sem kockázatmentes kilépni a telekkommunikáció belát-

hatatlanul széles nyilvánossága elé. Inkább tetszett volna a Kisopera olyan miliőben, ahol kivirágzott, funkciót kapott: falujárás közben, közönségtorborzó vagabund tatóstermészetükkel, a commedia dell'arte, a farce játékos, csinytevő hókuszpokuszaikat habfürdeiben. Olyan környezetben, ahol a társulat pontosan az, ami: se nem több, se nem kevesebb. Tulajdonképpen a népszerű bonvivánról készült film sikerült a legjobban — mert konzekvensen öltette épült, a sztorija ki volt találva.

Magyarán. A szegedi tévéstúdió önálló filmes vállalkozásai komoly szakmai eredményeket villantanak föl: a rendezői és az operatőri munkák adott esetben a legkényesebb igényeknek is megfelelnek. Ami hibádzik: forgatókönyvírás, dramaturgia. Az a „tartalmi szemlélet”, amely a dolgokat (témákat) a helyén kezeli, a helyére teszi, megítéli, kijelöli — egyáltalán apereciálja, súlyozza, szelektálja. Ha stílszerű színházi hasonlattal élnek: a revelatív olvasópróba. Az alkotói folyózat kezdeti stádiumán ugyanis sokkal több múlik, semmint lebecsülhető lenne. Kedves tévés-kollégák: érdemes figyelni rá!

Nikolényi István

Ifjúsági üdülőközpont

Express-sajtótájékoztató

Újabb színvonalas kiránduló és szórakoztató centrummal gazdagodott az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda kínálata: kedden sajtótájékoztatón mutatták be a Velencei Ifjúsági Üdülő Központot. Völgyi István, az Express igazgatója kalauzolta az újságírókat a telepen, amelynek korszerűen felszerelt sátoráborában, moteljében egyidejűleg több mint hétszáz fiatal töltheti el szabad idejét kellemes környezetben, megfelelő körülmények között. Egy idényben mintegy 30 ezer — elsősorban középiskolás és szakmunkástanuló — fiú és leány szállásról, szórakoztatásáról gondoskodnak a tó partján, s a kül- és belföldi csoportok üdültetése mellett egyéni vendégeket is fogadnak. Az üdülőtelephez kapcsolódó strandot öt és fél ezren látogathatják egyidejűleg; ide 3200 személyes kabinos-fogasos öltözőt építettek. A centrum a tervek szerint rendszeresen otthont ad majd

különböző kulturális és sportrendezvényeknek is.

Völgyi István a sajtótájékoztató további részében körvonalazta az ifjúsági turizmus szolgáltatáiban immár 29. éve álló utazási iroda nyári programjának főbb állomásait. Az év kiemelkedő eseménye lesz a XII. Világifjúsági Találkozó, amelyre az Express szervezésében 1600 fiatal utazik Moszkvába.

A moszkvai fesztiválhoz kapcsolódóan — július 27-től augusztus 3-ig — mini-VIT találkozót szervez az iroda Balatonföldváron. Egy újdonság a hazai programok között: a napokban nyílik meg Balaton szemesen az I. autóstopos találkozó. A június 21. és 23. között sorra kerülő eseményre mintegy 2300 autóstopos igazolványtulajdonos várnak a Balaton partjára.

A magyar fiatalok idén is a világ számos országát felkereshetik az Express segítségével.

Kiállítási napló

Színék és érvek

RAJZCERUZA BOHÓC-SIPKÁBAN a varsói karikatúramúzeum emblémája. Egy kiváló lengyel szatirikus rajzolóművész, Eryk Lipinski ötlete és gyűjteménye jelen-tette a múzeum alapját. A Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály Utcai Képtárába a gyűjteményből 54 alkotó karikatúráját láthatjuk. A szinkép igen változatos. Mégis a rajzok leggyakrabban előforduló figurája Varsó címerének a sellőánya. A hétköznapok megannyi eseménye éppúgy visszajára fordul a bohócsipkás raiztollak nyomán, mint ahogy az élet nagy kérdéseire — mint például háború és béke — úgy adnak feleletet a lengyel karikatúraművészek, hogy egyszerűen érzékeltetik döbbenet és felszabadultság, szorongás és föloldódás ellenpontjait.

Hasonló társadalmi kérdések foglalkoztatják a művészeket, mint hazánkban: a munka visszacsúszása, az urbanizáció ellentmondásai, a történelmi újraértékelés rá-döbbenései, a politika kérdőjelei. S mindezt sokféle stílusban és kifejezésmóddal. Láthatunk hagyományos rajzot és stilizált grafikát; tömör, szikár ábrázolást és barokkosan gazdag képet, színes kavalkádöt és fekete-fehér drámákat. A humor variációi is megcsillannak a finom ironiától a maró paritírán át az asszociatív groteszkig. Nem véletlenül híres messzeföldön a lengyel karikatúra — ez az izeltő is bizonyosság erre. A REALIZMUSON INNEN és TÚL tájékozik Nagy

Kovács Mária szobrászművész és lánya, Nagy Maya gobelin- és festőművész, akiknek alkotásai szintén a Horváth Mihály Utcai Képtárban láthatók. Nagy Kovács Mária Kiszaludly Stróbl Zsigmond növénydeként végzte a képzőművészetit főiskolát, s már 1942-ben hat szobrárt állították ki a velen-csei biennálén. Több köztéri munkája áll az ország városában. E tájhoz is kötődik, hiszen férjével, dr. Nagy Zoltán művészettörténéssel több évig élt Szegeden a 40-es évek második felében, aktívan részt vett az itteni művészeti életben. Mostani tárlatára portrékat, kispasztikákat, domborműveket hozott — szinte valamennyi a realizmus jegyében fogant, egy részük a Medgyessy-féle tájékozódáshoz kapcsolódik, másik részük a Kiszaludly Stróbl által fémjelzett realista törekvésekhez.

Lánya, Nagy Maya szándéka szerint az élet nagy szenvedélyeit igyekszik megragadni színében gazdag olajképein és gobelinjein. S bár a textil anyaga sokat segít elképzeléseinek tisztulásában, expresszív szándéka, jelképszerűsége képtelen a művészet szférájába emelkedni. Több szeretne lenni, mint színt, de csak szín marad, több igyekszik lenni, mint diktikus közhely, de nem éri el az asszociatív szimbólum magaslatait. A MEGHARCOLT STÁTUSZOK értéke fontosabb minden öncélú, pusztán az egyén örömeire készült alkotásnál. Erre döbent rá két, immár

harmincas éveit felelő alkotó Bakacsi Lajos és Pataj Miklós, a megyei művelődési központ folyosógalériájában rendezett tárlatán. Több mint egy évtizede indultak el az onépités útján, s járta meg sokféle stílust, kifejezésmódot, gyarapodtak ismereteik, tisztult stílusuk, mélyült valóságismeretük. Tudatosan építették — téglát téglára — alkotói világukat; hivatástudattal, körültekintő tájékozottsággal okos és türelmes munkával.

Bakacsi Lajos költői realizmusa most Kondor Béla hagyatékán teljesedik. Jelkéses figurái, biblikus és mitológiai alakjai, oldottan színes formákká szerveződő foltjai komplex képi világot ígérnek. Igényesen és tartalmasan fejezik ki az alkotó belső indítátsait. Pataj Miklós a metafizikus csend, a sejtelmes tér és a jelképpé emelkedő tárgyak hármasságát keresi. A sötét, érdes faktúrák csak sejtetik a teret, a motívumok csak jelzik a tárgyakat, a kép asszociatív mondanivalója korunk bizonytalanságának kifejezője. Fogódzókat keres a múltban, értékeket környezetében, szellemi eligazító táblákat a világban. Keresi önmagát a műterem csendjében, az emlékek nyomataiban, régi tárgyak üzenetében. Mindkettőjük valamennyi alkotása ki-küzdött érték, mely marandóbb az öletszerű gesztusoknál, a rutin-lombosított termékeknél, az öncélú hobbinnál.

Tandi Lajos